

~~_____~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/039	07 januari 1994

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 01/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

vd
~~_____~~
Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

~~_____~~

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/039 d.d.
07 januari 1994

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

01/94

(Afgesloten 071200 JAN 1994)

Bosnië-Herzegovina

Het alomvattende bestand dat eind vorige maand tussen de Moslims en Kroaten overeengekomen was, heeft geen stand gehouden. Met name in centraal- en noord-oost-Bosnië was sprake van veelvuldige conflicten. Er zijn aanwijzingen dat de Moslims in centraal-Bosnië nieuwe offensieven tegen de Kroatische stellingen voorbereiden. In dit kader heeft de Kroatische president Tudjman gedreigd met een openlijke interventie om de Bosnische Kroaten te beschermen. Zoals bekend houdt de Kroatische regering nog steeds vol dat er geen reguliere Kroatische eenheden in het buurland aanwezig zijn.

De Chef Staf van de Bosnische strijdkrachten, Hadzihasanovic, heeft ten overstaan van leden van de EU-waarnemersmissie in Bosnië-Herzegovina onderstreept dat er reeds geruime tijd sprake is van directe Kroatische militaire betrokkenheid bij de situatie in Bosnië-Herzegovina. Anderzijds zei Hadzihasanovic te betwijfelen of de Kroatische strijdkrachten op korte termijn aanzienlijk zullen worden versterkt, omdat dit zou kunnen leiden tot sancties tegen Kroatië en vanwege het gevaar van nieuwe militaire spanningen aan de Servisch-Kroatische grenzen. Er zijn inderdaad geen aanwijzingen dat Kroatië voorbereidingen treft voor vergroting van de steun aan de Bosnische Kroaten.

De afgelopen dagen was weer sprake van een opleving in de gevechten in de enclave rond Bihac, waar eenheden van het voormalige presidiumlid Abdic zich verzetten tegen Bosnische regeringsstrijdkrachten. Volgens de jongste berichten zouden de Abdic-eenheden weer enige terreinwinst hebben geboekt. Zij zouden daarbij zijn bijgestaan door Servische strijdkrachten uit Kroatië, die naar verluidt ook gevechtsvliegtuigen hebben ingezet. Zoals reeds eerder gemeld, leveren met name Servische eenheden bijstand aan Abdic. Dit houdt tenminste voor een deel verband met de Servische wens de verdeeldheid onder de Moslims te vergroten. Er zijn echter aanwijzingen dat het Servische optreden ook verband houdt met pogingen vluchtelingen te laten terugkeren naar een gebied in het noordoosten van de Bihac-enclave, dat in de loop van de gevechten van de afgelopen jaren tot gedemilitariseerd gebied is verklaard. Denkbaar is dat de (Kroatisch-)Servische machthebbers met Abdic een overeenkomst hebben gesloten die zo'n terugkeer mogelijk zou maken, indien de Bosnische regeringstroepen rond Bihac definitief verslagen zouden zijn.

Vorige week is in Wenen bilateraal overleg gevoerd tussen vertegenwoordigers van de Bosnische Kroaten en de Bosnische regering onder leiding van premier Silajdzic. Het belangrijkste punt van discussie was de aanspraak van de Moslims op een toegang tot de zee bij Neum, de enige Bosnische kustplaats. Deze aanspraak is tot op heden afgewezen door de Kroaten, omdat Neum in een etnisch Kroatisch gebied ligt en de verbinding vormt tussen Dubrovnik en de rest van Kroatië. Wel hebben de Kroaten zich bereid getoond in te stemmen met een toegang tot de zee voor de Moslims bij Prevlaka aan de uiterste zuidpunt van de exclave rond Dubrovnik. Dit is echter waarschijnlijk onaanvaardbaar voor de Moslims en vermoedelijk ook voor "Joegoslavië", dat aanspraak maakt op Prevlaka omdat het

[REDACTED]

de toegang beheerst tot de baai van Kotor (Montenegro) en de aldaar gelegen "Joegoslavische" marinehavens.

Naar verluidt hebben de besprekingen in Wenen een vaag compromis opgeleverd, dat het komende weekeinde zal worden voorgelegd aan de Bosnische president Izetbegovic en zijn Kroatische ambtgenoot Tudjman, die dan besprekingen zullen voeren in Bonn. Beide partijen hebben toegezegd hun uiterste best te zullen doen om de onderlinge strijd te beëindigen. De Kroaten zouden de Moslims een vrijhaven hebben aangeboden in de noordelijk van Neum gelegen plaats Ploce. Het is uiterst twijfelachtig of de Moslims genoeg zullen nemen met de genoemde Kroatische toezegging; hun aanspraak op Neum houdt voornamelijk verband met het feit dat zij de volledige soevereiniteit willen bezitten over de aan hen toe te wijzen zeehaven.

De Bosnisch-Kroatische leider Boban heeft verklaard dat de Bosnisch-Kroatische gebieden zich zonder meer bij Kroatië zullen aansluiten, indien de Moslims een vredesverdrag blijven afwijzen. Ook de Bosnische Serviërs hebben in het verleden bedreigd met aansluiting bij Servië indien een vredesverdrag onmogelijk blijft. De uitspraak van Boban wekt echter enige verbazing, gezien het feit dat zich ook in het recente verleden in de Bosnisch-Kroatische gemeenschap verzet had gemanifesteerd tegen de -door de Kroatische regering nagestreefde- aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden bij Kroatië.

Anderzijds heeft de Bosnisch-Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Akmadzic gesteld dat zijn regering instemt met eerdere voorstellen de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, in het kader van een definitieve vredesregeling voor een periode van twee jaar onder bestuur van de EU te brengen. Als voorwaarden stelde hij echter dat de genoemde periode niet zal worden overschreden en dat Mostar wordt erkend als de ondeelbare hoofdstad van "Herceg-Bosna" (de Kroatische republiek in Bosnië-Herzegovina). Deze voorwaarden zullen ongetwijfeld onaanvaardbaar zijn voor de Bosnische Moslims, die zich verzetten tegen de Kroatische pogingen de resterende Moslims uit Mostar te verdrijven. Het verlies van Mostar, dat voor de oorlog een Moslim-meerderheid kende, zou niet alleen een stap vormen op weg naar ethnische verdeling van Bosnië-Herzegovina, maar ook de mogelijkheden van de Moslims om een toegang tot de zee te verwerven, verder verkleinen.

De bevelhebber van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina, Briquemont, heeft gesteld dat er een "ontzagwekkende kloof" bestaat tussen de resoluties van de Veiligheidsraad, de wil die om te zetten in daden en de middelen om de doelen te realiseren. Zo gaf hij aan dat voor de beveiliging van "veilige gebieden" en van humanitaire corridors absoluut onvoldoende middelen ter beschikking staan. Hij pleitte voor de formulering van duidelijke en realistische politieke doelstellingen en een daartoe functionele militaire strategie.

Briquemont heeft tevens gesteld dat het Bosnische (Moslim-)leger beter georganiseerd en bewapend is dan enkele maanden geleden en dat het moreel daardoor ook is gestegen. Op grond daarvan uitte Briquemont twijfel of de Bosnische regering bereid zal zijn een vredesregeling langs de momenteel besproken lijnen te aanvaarden. De waarnemingen en conclusie van Briquemont worden in hoge mate bevestigd door een aantal hoge Bosnische functionarissen. Zo heeft vice-president Ganic onlangs verklaard dat het Bosnische leger succesvoller is in de verwerving van wapens en munitie dan velen voor mogelijk hielden. Hij stelde dat dit een opdeling van het land minder waarschijnlijk maakte.

Een Oostenrijks generaal heeft de afgelopen weken in opdracht van de VN onderzoek verricht naar beschuldiging van corruptie, zwarte handel en andere illegale praktijken waarbij UNPROFOR-leden betrokken zouden zijn. Zijn rapport is nog niet openbaar gemaakt, maar naar verluidt zouden de beschuldigingen tenminste

[REDACTED]

deels gegrond zijn. In het verleden hebben de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina UNPROFOR herhaaldelijk beschuldigd van partijdigheid en persoonlijk winstbejag, maar deze beschuldigingen dienden vermoedelijk tenminste voor een deel politiek-propagandistische doeleinden.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft in een Nieuwjaarsboodschap zijn aanbod van begin november j.l. herhaald om de regio's Glina en Knin culturele autonomie te verlenen binnen het Kroatische staatsverband. Hij stelde dat een oplossing van de etnische problemen in Kroatië in zicht was en onderstreepte dat zijn regering blijft streven naar een vreedzame oplossing. Hij sloot echter het afstaan van gebied aan de Serviërs categorisch uit. Met name laatstgenoemde opmerking geeft aan dat deze rede met name dient om het aanzien van de Kroatische regering te verbeteren en niet moet worden gezien als een koerswijziging van haar zijde.

Volgens de jongste gegevens heeft de voormalige president van de Krajina, Babic, bij de presidentsverkiezingen van december j.l. net niet de absolute meerderheid behaald (49,27% van de stemmen). Daardoor is een tweede ronde noodzakelijk tussen hemzelf en zijn naaste rivaal Martić, die wordt beschouwd als een medestander van de Servische president Milosevic. Vermoedelijk zal de tweede ronde worden gehouden op 23 januari a.s. Door deze ontwikkeling is het in beginsel denkbaar dat Martić alsnog wordt gekozen. Overigens zijn de politieke verschillen tussen Martić en Babic marginaal; beiden hebben zich in de verkiezingscampagne uitgesproken voor volledige onafhankelijkheid voor de Krajina, al lieten beiden ook de mogelijkheid van onderhandelingen met Kroatië open.

De Amerikaanse ambassadeur in Kroatië heeft een ontmoeting gehad met de scheidende president van de Krajina, Hadžić. Deze zou niet alleen hebben toegegeven dat er bij het beleg van de Kroatische stad Vukovar (UNPA-oost) in 1991 schendingen van de mensenrechten hebben plaatsgevonden, maar ook hebben gesteld dat zijn regering bereid is de schuldigen uit te leveren. Dit is opmerkelijk, omdat de Kroatische Serviërs nog eind vorig jaar onderzoek onder VN-auspiciën naar massagraven bij Vukovar onmogelijk maakten. Overigens moet worden betwijfeld in hoeverre Hadžić nog de mening van de regering van de Krajina vertegenwoordigt.

Servië/Montenegro

De afgelopen dagen zijn voorbereidingen getroffen voor het vertrek van elf Leopard-tanks van de logistieke UNPROFOR-basis te Pancevo (Vojvodina). De betreffende tanks behoren tot het Noordse bataljon, dat met name rond Tuzla (Bosnië-Herzegovina) is gelegerd. De Bosnische en "Joegoslavische" autoriteiten hebben de afgelopen maanden verhinderd dat de tanks via Bosnisch grondgebied naar Tuzla worden verplaatst. De bevelhebber van het Noordse bataljon hoopt nu kennelijk de bedoelde tanks via Hongarije en Kroatië naar Tuzla over te brengen. De "Joegoslavische" autoriteiten hebben UNPROFOR de afgelopen maanden herhaaldelijk verzocht de basis Pancevo te ontruimen, omdat zij deze voor eigen doeleinden wensen te gebruiken. Voorzover momenteel bekend zal echter vooreerst onderzoek worden gedaan naar de kosten en baten van een verdere aanwezigheid van UNPROFOR-elementen in Pancevo. Daarbij zullen de "Joegoslavische" wensen vermoedelijk eveneens in overweging worden genomen.

Volgens persberichten heeft de Montenegrijnse regering haar parlementaire meerderheid verloren. Tot dat moment regeerde de Montenegrijnse socialistische partij met steun van een aantal kleinere partijen. Deze parlementaire samenwerking werd verbroken toen de regering een wetsvoorstel presenteerde die haar controle over de media zou vergroten. De werkelijke reden van de kabinetscrisis lijkt echter te zijn gelegen in de groeiende economische crisis in Montenegro, die voor een belangrijk deel het gevolg is van de internationale sancties tegen "Joegoslavië", en die in toenemende mate leidt tot kritiek van de kant van de

[REDACTED]

oppositie. Vermoedelijk zullen de Montenegrijnse socialisten proberen de coalitie te herstellen, dan wel een minderheidsregering te vormen. Mocht geen van beide mogelijkheden een gewenst resultaat opleveren, dan zijn op korte termijn vervroegde parlementsverkiezingen te verwachten.

Macedonië

De Griekse premier Papandreu heeft bij de presentatie van zijn land als EU-voorzitter onderstreept dat Griekenland zich het recht voorbehoudt om het buurland Macedonië door middel van een economische blokkade te dwingen veranderingen aan te brengen in zijn vlag en staatswapen. Papandreu gaf aan dat hij van de EU, die hij mede verantwoordelijk stelde voor de als "halsstarrig" omschreven Macedonische opstelling, steun verwacht bij zijn streven. Zoals bekend beschouwt Griekenland Macedonië als een politieke non-entiteit en als zodanig als een bron van instabiliteit op de Balkan. Bovendien ziet het in de benaming van het land en in het gebruik van als Grieks cultuurgoed beschouwde staatssymbolen als een impliciete aanspraak op Grieks grondgebied. Macedonië heeft in het recente verleden aangegeven bereid te zijn tot concessies, ongetwijfeld vooral uit vrees voor een economische blokkade, maar tot op heden is het niet ingegaan op de Griekse eisen.

Volgens Bulgaarse persberichten heeft de leider van de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij, Seselj, gesteld bereid te zijn steun te verlenen aan het idee om het oosten van Macedonië af te staan aan Bulgarije, omdat de bewoners eenzelfde etnische achtergrond bezitten. Om dezelfde reden zou volgens Seselj het westelijk deel van Macedonië aan Albanië moeten worden afgestaan. Met deze uitspraken verleent Seselj openlijk steun aan Servisch-nationalistische ideeën voor een opdeling van Macedonië. Eerder was in deze kringen reeds gespeculeerd over een onderlinge opdeling van Macedonië tussen Servië en Griekenland, waarbij de delen van Macedonië waarin Serviërs de meerderheid vormen, bij Servië zouden worden gevoegd. Overigens lijken Seselj's opmerkingen deze mogelijkheid open te laten.

De Macedonische president Gligorov heeft zich vorige week uitgesproken voor toetreding van zijn land tot de NAVO, of in ieder geval tot de "Partnerschap voor Vrede" die zal worden gesloten met een aantal voormalige WP-landen. Volgens Gligorov zou dit de "veiligheid in de regio" ten goede komen. Waarschijnlijk hoopt Macedonië door middel van toenadering tot de NAVO het Westen te beïnvloeden tot nauwere betrokkenheid bij de problematiek rond zijn land.

Conclusie/voorzicht

Vooralsnog is er geen enkele reden om aan te nemen dat de besprekingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina op korte termijn een doorbraak zullen opleveren die de kans op een voor alle partijen aanvaardbaar onderhandelingsresultaat vergroot. De Bosnische (Moslim-)strijdkrachten lijken juist hun militaire vermogen aanzienlijk te hebben verbeterd; onder invloed daarvan groeit het verzet onder de politieke top tegen opdeling van het land langs etnische lijnen. De Serviërs en Kroaten blijven evenwel onverminderd naar zo'n opdeling streven. De mogelijkheden van UNPROFOR en andere VN-instellingen om de politieke en militaire impasse te doorbreken, lijken uiterst beperkt.

In Kroatië blijft onverminderd sprake van een impasse. De Kroatische regering heeft recentelijk nog onderstreept een vreedzame oplossing voor het etnische conflict te blijven nastreven, maar geeft in de praktijk evenmin blijk van concessiebereidheid als de Servische machthebbers.